

De Heraut

VAN DE

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124).

Zondag 13 November 1892. N°. 777.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geboonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE van De Heraut, Amsterdam. Inzendingen die later dan Donderdag's namiddags te 12 ure worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementen: franco aan huis, per drie maanden / 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent. Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaars, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam. Advertentie: van 1 tot 6 regels 80 Cent; voor elk regel meer 16 Cent. Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verlagen van Vereenigingen 10 Cent per regel.

Het vijfde Gebod. ZONDAGSAFDEELING XXXIX.

Want Ik, de Heere, heb het recht lief, Ik haat den roef in het brandoffer, en Ik zal geven dat hun werk in de waarheid zal zijn; en Ik zal een eeuwig verbond met hen maken.
Jesaja 61: 1.

VI.

In het vijfde Gebod ligt ook het beginsel van het Recht vooroverre dit op aarde onder menschen, door menschen besteld wordt. Niet het beginsel van het Recht op zichzelf genomen. Dit toch ligt noch in een enkel gebod noch in heel de wet, maar in den Geve van de wet, die deswege aan het hoofd van de Tien Geboden bevestigd is: „Ik ben de Heere uw God“, d. w. z. diegene die de macht en zeggenschap heeft over u te beschikken en uw recht te bestellen. Nu echter tengevolge van de zonde het zuivere recht voor 's menschen besef verduisterd is, en de boose wil om het recht te schenden opkwam, ontstond de noodzakelijkheid om zeker noodrecht of hulprecht door menschen over menschen te laten instellen en handhaven. En het Recht nu in dien zin, zoowel voor wat zijn ontstaan als zijn handhaving betreft, rust in het vijfde Gebod. Immers het is wel volkomen waar, dat ook het zesde, het zevende Gebod enz. steunpunten voor het recht onder menschen opleveren, maar deze geboden raken den inhoud van het recht over personen, over eigendom enz., niet het formele beginsel van het recht onder menschen als zoodanig.

Hierop nu werd dusver noch in de Catechismusprediking noch in de toelichting van den Heidelbergse wettens, daar de rechtsordening voor ieders besef vanzelf vaststond en uit dien hoofde geen steun behoefde. Sinds echter ook het recht als zoodanig aangetast en zijn vastheid verzwakt is, ontstond de noodzakelijkheid, om ook voor het recht, gelijk het door menschen over menschen besteld en gehandhaafd wordt, een vast uitgangspunt in de Tien Geboden te vinden. En vraagt ge nu, waar ergens in de wet dat steunpunt voor dit recht ligt, dan kan het antwoord niet twijfslachtig zijn, maar moet het luiden: In het vijfde Gebod.

Geloof gij in ernstigen zin, dat deze geboden door God zelf met hoorbare stem van den Sinai tot Israël gesproken zijn; en geloof gij dus ook, dat God zelf onze ouders met gezag over ons bekleed heeft, een gezag waaraan wij ons om Gods wil hebben te onderwerpen, dan is uw steunpunt voor het recht onder menschen gevonden; en dat door tweeërlei afgeleide redenering. De eerste is, dat vader en moeder, nu ze van Godswege met gezag over hun huis bekleed zijn, dus ook macht van Godswege hebben om in hun huis de wet te stellen, en de onderwerping aan die wet af te eischen van een iegelijk die in hun huis verkeert. En de andere afgeleide redenering is, dat hetgeen in de Tien Geboden van vader en moeder staat, in het algemeen geldt „van een iegelijk door wiens hand het Gode beleeft ons te regeren“. Dit laatste beleeft onze Catechismus reeds sinds 1563, en het volgt uit de Schrift zelve, die ons, naar luid van Matth.

5: 21 vv., onderwijst, hoe we bij elk gebod op het beginsel van dit gebod hebben terug te gaan; overmits in elk gebod slechts één enkele uiting van dit beginsel als met den vinger wordt aangewezen. Bij het zesde Gebod: „Gij zult niet dooden“, heb ik zoo terug te gaan op den wortel van den doodslag d. i. den haat, en van uit dien wortel op te klimmen tot alle uitwerkselen van den haat, waarvan in het Gebod zelf alleen de doodslag als concreet voorbeeld genoemd wordt. Zoo ligt dus op bondige wijze de macht, om het recht over menschen te bestellen in dit vijfde Gebod vast, en het is van het hoogste gewicht, dat men hierop steeds sterker nadruk legge.

Intusschen lichte men er wel op, dat het vijfde Gebod alleen voor het recht door menschen over menschen besteld een steunpunt biedt. Er sloop toch allengs zoo meer een dwaling in, die niet ernstig genoeg kan bestreden worden, alsof het door menschen over menschen bestelde recht eigenlijk het Recht, het eenige, het eigenlijke recht ware, en alsof, zoo dikwijls in anderen zin, het woord Recht werd gebezigd, dit eigenlijk slechts geschiedde in overdrachtelijken zin. Hierbij stuit men op dezelfde dwaling, die in den aardschen vader den eigenlijken vader zoekt, en acht dat wie spreekt van den Vader in de hemelen een aardsche benaming vergelijkenderwijs op God overdraagt. Leert nu de Heilige Schrift ons, dat juist omgekeerd het eenig volk en echte vaderschap in God wordt gevonden, en dat een mensch die op aarde kinderen teelt, slechts op gebrekkige wijze, als beeld-drager Gods, dat eenige Vaderschap Gods in zijn aardsch vaderschap afbeeldt, dan moet deze zelfde orde ook op het Recht worden toegepast. Het eigenlijke, wezenlijke Recht wordt dus niet door menschen, maar door God besteld en gehandhaafd, en het dusgenaamde menselijke recht is het afgeleide en oneigenlijke, dat steeds én in zijn rechtsvorm én in zijn rechtsordening, slechts een schaduw voortvoert van het wezenlijke Recht, dat niet van menschen is, maar van God. We hebben dus met een rechtsordening in twee graden te doen. Vooreerst bestaat er een rechtsordening, die rechtstreeks van God uitgaat, door Hem besteld is, en door Hem gehandhaafd wordt. En ten tweede is er een rechtsordening, die slechts middellij van God uitgaat, maar rechtstreeks van menschen; en het is nu deze lagere, deze middellijke, deze door menschen bestelde rechtsorde, die haar uitgangspunt vindt in het vijfde Gebod.

Wie dit ontkeert of er niet meer rekent, mist voor zijn aardsche rechtsordening elk bindend gezag. Ge kunt toch niet zeggen, dat deze aardsche rechtsordening rust in onderlinge overeenkomst, alsof alle menschen overeen waren gekomen, om zulk een recht in te stellen. Dit zou alleen ter verklaring, althans in schijn, kunnen dienen, indien alle menschen hierover gehoord waren en hadden toegestemd. Nu dit echter niet het geval is, schuilt in deze uitvlucht niets dan een fictie, die nooit de grondslag van onze rechtsorde kan zijn. Evenmin kunt ge zeggen, dat deze rechtsorde uit het rechtsbesef, uit de rechtsidee, of uit de noodzakelijkheid opkwam, want noch uit een besef, noch uit een idee, kan ooit de macht om recht in te zetten, en het recht om macht te oefenen, worden afgeleid. En

wat de noodzakelijkheid aangaat, zoo kan deze zeer zeker dwingen tot het aannemen van zekere regels en bewegingen om die regels te volgen, maar noodzakelijkheid schept op zich zelf nooit recht, overmits een iegelijk, die deze noodzakelijkheid niet gevoelt, dan elke klem voor het recht zou missen. Om als mensch over menschen een wet te kunnen instellen, moet ge het recht daartoe ontvangen hebben, of door hun toestemming of van een die uit eigen hoofde over hen te gebieden heeft. Recht door toestemming brengt u echter nooit verder dan tot een particuliere vereeniging. Ge steunt dan op den vrijen wil, en krijgt in plaats van onderwerping aan uw gezag, juist omgekeerd onderwerping van het gezag aan den vrijen wil der menschen. Er is dus niets anders mogelijk, dan dat ge het recht om aan menschen de wet te stellen, ontvangt van een, die uit eigen hoofde over hen te zeggen heeft; en wie nu is dit anders dan hun Schepper, die, wijf Hij hun Schepper is, vanzelf met hen doen kan, gelijk de pottenbakker met het leem. Besef en erkent dus een iegelijk mensch, dat God hem de wet kan stellen en vrijelijk over hem beschikken kan; en treden nu de ouders en de overheden op, als door dien God met macht bekleed, om het recht over hen te bestellen en onder hen te handhaven; dan natuurlijk ligt de rechtsordening onder menschen vast in de conscientie en handelt de drager van het gezag in het besef van zijn ontvangen last.

Daaruit echter volgt dan tevens, dat de menselijke rechtsordening nooit anders dan een surrogaat is om der zonde wil; dat zulk een menselijke rechtsordening steeds in organisch verband moet staan met de rechtsordening, die God zelf bestelt en handhaaft; en ook, dat, waar tusschen beide strijd ontstaat, de laatste in ons besef altoos voor de eerste moet wijken.

De rechtsordening onder menschen is een surrogaat om der zonde wil. Dit gevoelt ge het best zoo ge denkt aan iemand, die eerst met twee gezonde beenen loopt, maar nu één been breekt, en deswege in een verband, een beugel of op een kruik moet gaan. Voor hij zijn been brak, droeg hij in zijn been zelf de ordening voor het gaan, die God zelf in onze natuur besteld heeft. Die wet van het gaan was in hem, ook zonder dat hij het merkte, en stiptelijk naar die wet liep hij vanzelf. Nu echter viel hij, brak zijn been, en na dien val gaat het met die wet van het lopen niet meer. Thans moet er een verband, een kruik of beugel komen, en moet hem door een arts geleerd worden, wat de regel is waarnaar hij zich thans heeft te bewegen. Van dat oogenblik af leet hij dus onder een wet die de arts hem zegt, dat hij het gebruik van beugel of kruik geldt. Geneesd daarentegen zijn been, dan werpt hij beugel en kruik weer weg, en loopt weer vanzelf naar den levensregel, dien God voor het gezonde been gaf. En zoo nu ook hier. Een geslacht der menschen zonder zonde zou vanzelf leven naar de door God den mensch en zijn geslacht ingeschapen rechtsorde. Er zou geen klink in den kabel komen. Geen beschreven wet zou noodig zijn. Geen rechter zou behoeven te zitten. Geen advocaat behoeven te pleiten. Men zou naar het recht Gods leven, zonder zelfs te weten wat dit recht Gods was. Juist evenzoo als

een gezond kind dag aan dag naar de wet der ademhaling ademhaalt, zonder die wet ook maar te kennen. Nu echter de zonde intrad, en de orde verstoort is, en alles in den mensch tegen de wet reageert, nu moet er wel een surrogaat komen. Er moet nu een uitwendig verband worden aangelegd. En dit uitwendig verband bestelde God in de dusgenaamde algemeene genade door menschen met gezag over menschen te bekleeden en door hen een rechtsordening te laten bestellen en handhaven. Heeft eens de zonde uitgewoed, dan is dit verband van de menselijke rechtsordening uiteraard aanstonds overbodig geworden. Dit was het waarom Paulus de eerste Christenen niet gaarne naar den rechter zag gaan. Dit is ook het ware element in de oppositie der Doopersche sekte. En eens in het rijk der heerlijkheid, na het oordeel, zal geen menselijke rechtsordening meer denkbaar wezen.

In de tweede plaats schreven we, dat de rechtsordening onder menschen niet zelfstandig is, maar rusten moet op de rechtsordening die God zelf bestelt en handhaaft. Het is toch volkomen duidelijk, dat er, geheel onafhankelijk van de menselijke rechtsordening, een goddelijke rechtsordening bestaat, die God zelf bestelt, ons oplegt in onze conscientie, en die Hij handhaaft, nu reeds in onze zelfbeschuldiging en innerlijke veroordeeling, soms ook in zijn wrake, en die Hij eens ten volle zal handhaven in het laatste oordeel. Niet één geval is ooit door den aardschen rechter berecht, of nog eer de aardsche rechter zijn beslissing nam, had God reeds vonnis geveld, dit vonnis uitgesproken in de conscientie, en dit vonnis wordt nu of later gewisselijk door hem gexecuteerd. Dit is dus geen fictie, maar het is veel eer het eigenlijke, wezenlijke recht, waarvan de menselijke rechtsordening slechts de gebrekkige afspiegeling en tijdelijke plaatsvervangster is. Alleen in die Goddelijke rechtsordening ligt dan ook het begrip van het recht als zoodanig vast. Dit algemeen begrip toch, dat er recht moet zijn, en dat recht bestaat in het geven aan een ieder van het zijne, is niet, gelijk de Juristen langen tijd leerden een eeuwige wet, die er eigenlijk ook buiten God bestaat, en waaraan God zelf onderworpen is. Wie dit stelt vervalt in dezelfde fout, die de Grieken én later de Mahomedanen begingen, om zekere macht van het noodlot boven God te stellen. Neen, de idee zelf van het recht ontkeert doordien God een wereld schept, die buiten Hem is, iets anders dan Hijzelf is, en toch met Hem in veelzijdig verband staat; en het begrip dat recht is „een ieder het zijne geven“ ontstaat uit den wil Gods om de wereld voor zichzelf als God dat-gene te laten zijn, waarvoor Hij ze schiep. Maar is dit zoo, dan spreekt het ook vanzelf, dat elke menselijke rechtsordening, die zichzelf van deze Goddelijke, eigenlijke rechtsordening losmaakt, zich nog duizendwerf recht moge noemen, maar toch geen rechtsordening meer is. Men regelt dan de macht van den sterkere, men lost de geschillen op, men zoekt de gevangeen zedelijk te verbeteren, de maatschappij te beschermen enz., maar Recht is er niet meer, de pees van het Recht is doorgesneden, en eigenlijk is zelfs de rechtsidee en het begrip van recht zoek. Daarom nu stellen we,

dat de menselijke rechtsordening, zoo in het gezin als in een rijk, in organisch verband moet staan met deze Goddelijke rechtsordening, iets waar we thans nog bijvoegen, *voorover dit mogelijk is*. Feitelijk toch stuit men hierbij telkens op het bezwaar, dat men deze Goddelijke rechtsordening zoo gebrekkig kent. Ons verstand, ook ons verstand van het Recht, is verduisterd geworden. En wel komt Gods Woord ons te hulp, om menig punt vast te stellen, om menig vast punt aan te wijzen, en ons voortuist hoogste gewichtige aanduidingen te geven; maar desmettemin blijkt het in menig opzicht, vooral zoo men tot de bijzonderheden afdaalt, een tasten en zoeken, of men het bestand dier Goddelijke rechtsordening ontdekken mocht. Waar dan nog bijkomt, dat ook waar men ze ontdekt heeft, de met gezag en macht bekleede autoriteit nog vaak weigert ze in te voeren; of ook, waar deze dit wil, de macht om haar door te zetten en te handhaven ontbreekt. Voor sover dus de Goddelijke rechtsordening aan het oorspronkelijke leven der menschen een wet heeft gesteld, bestaat nooit de zekerheid, dat het aan de menselijke rechtsordening gelukken zal, die wet Gods zuiverlijk uit te drukken, of om, ook al is ze zuiverlijk uitgedrukt, haar te handhaven.

Maar bovendien hiernede is de menselijke rechtsordening nog niet gereed. Ze heeft toch niet alleen de formule voor het recht Gods te vinden, gelijk die in de natuur des menschen bij de schepping was ingezet, maar bovendien de formule te geven voor de bijkomende hulpmiddelen, die strekken moeten, om in de kranke en zondige maatschappij het onrecht te keer te gaan. En insoverre nu valt de menselijke rechtsbedeling onder het hoofdstuk niet van de schepping, maar van de genade. Niet natuurlijk onder het hoofdstuk van de bijzondere genade, die doelt op de zaligheid der uitverkorenen, maar wel onder het hoofdstuk der algemeene genade, die strekt, om onder zondige menschen een leven met eere en een voortdurende ontwikkeling in stand te houden. In dat verband nu is er ook een algemeen Genadeverbond, gelijk dat blijkt uit het verband, dat met Noach en in hem met geheel de wereld gesloten is; en het is juist in dezen verbondsform, dat God om ons te hulpe te komen, ons rechten toekent die we kunnen doen gelden op Hem zelve. Nu zou het ons veel te ver afleiden, indien we dit belangrijke onderwerp breder wilden uitwerken. Dit toch zou minstens een tiental artikelen kosten en een geheele uiteenzetting moeten leveren van de rechtsbeginselen gelijk die uit Calvinistisch oogpunt te beschouwen zijn. Daarvoor nu biedt zich later of elders wel de gelegenheid aan. Voor ons tegenwoordig doel is het genoegzaam, indien maar duidelijk blijkt, dat de menselijke rechtsordening deels in de Schepping en deels in de Algemeene genade wortelt, en dat ze beide malen zich ten doel moet stellen zoo zuiver te kan, de Goddelijke rechtsordening uit te drukken.

Ons laatste of derde punt hield in; dat, bij botsing, de menselijke rechtsordening steeds voor de Goddelijke wijken moet. Hier ligt tweeërlei in. Vooreerst dat elke wetsbepaling en elke rechtsformule, waar,

De martelaren.

CIVIL.

CATHARINA SAUBE.

Zoowel mannen als vrouwen heeft de Heere tot zijne getuigen gesteld. Daarom vermeldt het Martelaarsboek van Christus' kerk ook onder de martelaren, die zelfs in het aangezicht van den dood hun Koning niet verloochend hebben, ook vrouwen. Catharina Saube is een van deze geweest. Zij leefde in het begin der 15e eeuw. Dit verklaart ons, waarom zij in hare belijdenis niet zoo zuiver is geweest als de martelaren der 16e eeuw, toen de Heere zijne kerk gereformeerd had. Intusschen erkende zij ook Jezus Christus voor het eenige fundament der zaligheid, zoodat zij, hoe zwak hare krachten ook mochten wezen en verschrikkelijk de bestrijding der vijanden, den marteldood gestorven is om geen andere reden dan dat zij leunde op het lijden en sterven van Jezus Christus.

Het volgende verhaal is genomen uit een boek, dat nog in Montpellier gevonden wordt en den naam draagt van Talamis.

Laat ons hooren, wat verhaald wordt.

Den 15en November 1416 begaf zich zekere Catharina Saube van Thune in Lotharingen geboortig, naar de mis in

de kerk de St. Firmin te Montpellier. Daarna brachten haar de burgemeester en de werkliden, benevens ander volk, ten getale van 1500 haar in plechtigen optocht naar het Nonnenklooster aan den weg van Latis. Catharina had, 15 of 16 dagen geleden, aan de burgemeesters van Montpellier, als patroons van bedoeld klooster, gevraagd of zij daarbinnen mocht wonen. Waarom zij dit gewenst heeft wordt ons niet gezegd. Misschien had zij behoefte aan afzondering, ten einde met haren God inniger te kunnen omgaan. Naar de algemeene gevoelens dier tijden kon dit nergens beter geschieden dan in het klooster. Het kan echter ook zijn, dat het hare begeerte was de kloosterlingen met de waarheid Gods bekend te maken, welke haar geopenbaard was. Om dit zonder moeite te kunnen doen nam zij het ordekleed aan.

Deze laatste meening krijgt nog meer grond, als wij omstreeks een jaar later, den 2den October 1417, weer in het klooster terugkeeren. Daar heerscht ontroering en drukte. Wat er dan gebeurd is? Wel Catharina Saube is gebleken ene gevaarlijke ketterse te zijn. Niemand minder dan Raunond Carbasse, dokter in de Theologie, Dominicaan, vicaris van den Inquisiteur, heeft dit ontdekt. Op den bovengenoemden dag volgen wij hem naar het raadhuis. Daar zet hij zich neder op den rechterstoel en spreekt over Catharina Saube het oordeel uit, dat zij een ketterse is, omdat zij verschillende vervloekte dwalingen tegen de algemeene Christelijke (of liever de Roomsche) leer had gezaaid en zelve beleed. Deze sententie werd in het openbaar uitgesproken in tegenwoordigheid

van den bisschop van Maguelonne (in 1536 is de bisschopszetel van Maguelonne verplaatst naar Montpellier), den vertegenwoordiger des gouverneurs, de vier orden ja van het geheele volk.

De veroordeelde stellingen waren: dat de Katholieke kerk bestaat alleen uit die mannen en vrouwen, welke de Apostelen in hun leven navolgd en dat men liever moest sterven dan God beleedigen; voorts dat zij geen door den priester gewijde hostie aanbidt, omdat zij niet geloof, dat het lichaam van Christus daar is; voorts dat het niet noodig is bij den priester te biechten, want het is voldoende aan God zijne zonden te belijden; en dat het hetzelfde is of men bij een leek of bij een kapelaan of priester biecht; dat er na dit leven geen vagevuur zal zijn, wel in dit leven. Van deze artikelen werd gezegd, dat zij aan de leer der Albigenzen waren ontleend. Daar worden nog vier andere dwalingen van Catharina genoemd, maar deze zijn zoo verward en onzeker, dat wij, bij gebrek aan kennis van de vragen des rechters en antwoorden, der beklaagde, niet recht weten wat bedoeld is: „Dat er namelijk geen ware paus, kardinaal, bisschop, priester geweest is, sinds de keuze van den paus niet door buitengewone werken des geloofs is geschied. Dat de slechte priesters of kapellanen het lichaam van Christus niet kunnen wijden, al spraken zij er de sacramentele woorden over uit. (Hier zou het den schijn kunnen hebben of Catharina bedoeld had dat de goede priesters wel het lichaam van Christus zouden hebben kunnen wijden, wat in strijd zou wezen met haar bovengenoemd gevoelen omtrent de transsub

stantieeleer). Dat de doop, door slechte priesters bediend tot zaligheid niet nut. En' eindelijk dat de kinderen, die na den doop sterven, voor zij gelooven, niet zalig zullen worden (want zij gelooven niet) tenzij door het geloof van hunne peter, meter en ouders.

Nadat de rechter het vermelde vonnis had uitgesproken gaf hij Catharina over aan den baljuw. Het volk smeekte dat hij de beschuldigde genadig zou behandelen, maar de baljuw voerde het vonnis nog denzelfden dag uit. Hij liet haar slepen naar Colfin, waar de galg van Montpellier is, bij de brug van Cantelna, een dorp op ongeveer een halve kilometer van de stad verwijderd. Hier werd Catharina als ketterse verbrand. Daarna bediende de bisschop van Maguelonne, voor den raad de mis, en hield een rede over Catharina Saube, waarin hij hen, die zeiden dat de martelares wederrechtelijk was gedood, — en dat waren niet weinigen — in scherpe en harde woorden berispte over hunne stoute bewering.

De marteldood dezer vrouw is voor velen een zegen geweest. Vele onwetende menschen waren getroffen, toen zij van zoo dicht bij de waarheid hadden gezien. Zelfs wordt van geloofwaardige personen verhaald, dat het klooster, waarin Catharina Saube gewond heeft en de nonnen eenige tijd na haren dood verbrand zijn. Hieruit volgt dus, dat de martelares niet te vergeefs in het klooster geweest is.

DE GAAY FORTMAN.

van ik inzie dat ze indruischt tegen de Goddelijke rechtsordening, en waarvoor ik kans zie een bepaling of formulering, die de Goddelijke rechtsordening meer nabij komt, in de plaats te stellen, door mij moet gecritiseerd, afgekeurd en bestreden worden, en dat ik alle wettelijke mij ten dienste staande hulpmiddelen moet aanwenden, om de minder goede door een betere te doen vervangen. Ben ik b.v. overtuigd, dat de goddelijke rechtsordening voor hem die 's menschen bloed vergiet, de doodstraf vordert, en leet ik onder een menselijke rechtsordening, die den moordenaar nooit aan den lijve wil straffen, dan is het mijn roeping hiertegen te getuigen en hiertegen te gaan. Wat men ten onzent de antirevolutionaire partij noemt, is dan ook niets anders dan het product van die gisting onder de belijdende Christenheid, die beselt, dat onze rechtsordening, op tal van punten in strijd is met de Goddelijke rechtsordening, gelijk wij die kennen; en die deswege oordeelt, dat we niet mogen stilzitten, maar gehouden zijn, tegen het verkeerde in onze rechtsordening te protesteeren, en al de ter onze beschikking staande kracht en onzen invloed hebben aan te wenden, om onze Nederlandsche wetgeving en rechtsordening naar deze Goddelijke rechtsordening, voor zoover ons deze bekend is, te conformeeren. Belijders van den Christus, die zich hierbij van verre houden, toonen daardoor, dat het hun alleen egoïstisch om de zaligheid hunner ziel te doen is, en dat ze geen drang noch geestdrift in zich hebben, om voor de eere van hun Verbondsgod in zijn Goddelijke rechtsordening te strijden.

Maar er is nog een ander geval, waarin de menselijke rechtsordening voor de Goddelijke moet wijken. Ook in de menselijke rechtsordening is er een rechter die rechtsprekt en zijn vonnis executeert. Zulk een vonnis nu is in zeer vele gevallen in strijd met hetgeen recht is in de Goddelijke rechtsordening. Het vonnis door Cajaphas en door Pilatus over den Christus geveld, toont die breuke op het sterkst. Slag op slag werd de schuldige vrijgesproken en de onschuldige veroordeeld, of ook werd door den rechter iets toegewezen aan wie het niet toekwam en ontnomen aan wie het hebben moest. De rechtspraak in onze menselijke rechtsordening is gebrekkig, deels door gebrek aan inzicht en kennis, en deels door de zonde die ook den rechter benevelt. Zelfs waar men geen omkooprij of opzettelijke rechtsverkrachting denkt, blijft toch deze regel doorgaan. Dit nu brengt den plicht mede om op het geslagen vonnis critiek te oefenen en er openlijk tegen te protesteeren. Dit duldt men dan wel niet, en nog onlangs is het ons door de liberale pers ten hoogste euvel geëld, dat wij ons welgevinkt protest lieten uitgaan tegen de vonnissen van onderscheidene rechtbanken, in zake de kerkelijke goederen. Maar dit afkeurend oordeel van de liberale pers ontslaat ons niet van den plicht, om te blijven protesteeren. Wie niet protesteert geeft in zulk een geval het recht prijs, en wie zijn protest doorzet, komt juist voor de eere van het recht op.

Slechts hielden men hierbij wel in het oog, dat de menselijke rechtsordening, bij al haar gebreken, niettemin is en blijft een Goddelijke instelling, waardoor God de Heere niet rechtstreeks maar middellijk het recht op aarde bestelt. Hoe gebrekkig dit aardse recht dus ook werke, en hoe onafwijsbaar onze plicht ook zij, om er tegen te protesteeren, zoo het de Goddelijke rechtsordening in het aangezicht slaat, toch hebben we er ons om Gods wil aan te onderwerpen. Door Pilatus ten doode verwezen gaat Jezus naar Golgotha, dragende zijn kruis; en zijn voetstappen drukkende hebben onze martelaren alle eeuwen door het schavot of de houtmijt beklommen. En dat niet, wij zij geen macht hadden om zich te verzetten. „Meent ge,” vroeg Jezus, „dat ik den Vader niet kan bidden, en Hij zal mij twaalf legioenen engelen zenden.” Neen, maar omdat de rechters in den rechterstoel gezeten met Goddelijke majesteit bekleed zijn, en God zelf eens liet op hen wreken zal, indien ze op aarde als rechters het recht hebben verkracht.

Hooftzaak is en blijft dus maar, dat we met al de kracht die in ons is de verfoeilijke stelling bestrijden, alsof alleen de menselijke rechtsordening het *eigenlijke* Recht ware. Het eigenlijke, het wezenlijke Recht is de rechtsordening die God zelf bestelt en handhaaft, en de menselijke rechtsordening kan daarvan niet anders dan een gebrekkige afschaduwing zijn.

KUYPER.

„Die psalmen geeft in den nacht.”

Maar niemand zegt: Waar is God, mijn Maker, die de psalmen geeft in den nacht. Job 35:10.

Kent gij de spanning, maar ook het zoet, om in het nachtelijke uur te waken aan het ziekbed van uw kranke? Te waken, niet voor geld, maar uit liefde. Zoals een moeder bij het wiegje waakt, als de adem van haar lieveling versneld is, en de arts zei, dat er wel zorge was, en het moederhart het ergste vreest.

Zulk waken is altoos een offer, vooral in dagen als hange kommer het hart vervult. Dan toch hebben de zenuwen zooveel te dragen. Het stormt alles altoos weer op die gespannen en overspannen zenuwen aan, die geen tijd hebben, om zich te herstellen. En dan is voor dit overprikkelde zenuwleven slaap eigenlijk het eenig medicijn; die wondere slaap, als uw God u in zijn binnenkamer en in zijn donkerheid neemt, en de matheid van uw wegvaght en u met frische levenskracht vervult.

En dan in zulke dagen, dat eenig medicijn,

dat u uw gevoel van ruste kon hergeven, te weigeren, en te zeggen: „Laat de anderen maar ruste nemen, ik waak”, in eerste hier hoort een energie van liefde en wilkracht en stille toewijding toe, die niet minder dan de aalmoezen en het godvruchtig gebed een loon bij God heeft.

Zulk waken is nog zoo heel anders dan van de vreemde verzorgster, die overdag slapen, en 's nachts komt, en dan bij het ziekbed haar lectuur voortzet.

Niet alsof ook daarin geen edele zin sprak, en alsof ook die liefde niet te waardeeren viel; maar toch het waken in zijn diepsten toon opgevat, is als men geen vreemde, maar eigen is; als men overdag al de spanning van het ziekbed meemaakte; en nu, met dat de nacht komt, en terwijl de anderen slapen gaan, al de zorge niet alleen, maar al de bezorgheid van den zieke op zijn harte draagt.

Daarom is er in zulk waken iets van een priesterlijke daad. Zelf waken opdat de kranke slapen kunne.

Dat priesterlijke waken dat ook Christus in Gethsemane bij zijn drie trouwste jongeren zocht, maar zonder het te vinden, toen hij uitriep: „Kunt gij ook niet één ure met mij waken?”

Nu scheelt dat waken veel naar de aard van de krankheid is.

Er kan gewaakt worden bij een typhuslijder, die geheel buiten kennis is, en die niets merkt van het offer der liefde dat voor hem gebracht wordt. Een waken daarom zoo in dubbel zin afmattend, omdat zulk een lijder gemeenlijk heel den nacht de stilheid van het slaapvertrek verbroekt, met wilde, blinde nitroepen; de zorge voor den lijder rusteloos doorgaat; en alle vrees van zelf besmette te worden, door de macht der liefde moet zijn overwonnen.

Weer anders is het waken, als er op het ziekbed veel geleden wordt in duideloze pijn, of telkens terugkeerende benauwdheden. Dat men alles zou willen doen om de pijn te stillen, maar onmachtig staat, om de benauwdheden te breken.

O, Er is in het lijden zoo oneindige schakering. Van het ééne (ziekbed) verschildt het andere zooveel. Ook geestelijk, of ge waakt bij een kranke die de Fontein des levens kent, en ook op het ziekbed iets smaakt van het verborgene Manna, of wel dat uw zieke nog alleen met zijn eigen smarte bezig is, en in het diepst van zijn hart nog tegen zijn God en zijn Heiland moert.

Er zijn zoo lieve kranken, bij wie het waken gedeeltelijk zelfs een genot is, zoo dankbaar voor al wat ge doet, zoo tevreden al naar het uitvalt, zoo lyma verlegen met uw liefdebetoon. Maar er zijn ook kranken, die uw geduld bijna uitputten; die al uw liefde aanzien voor iets dat vanzelf spreekt; u geen ogenblik niet gunnen; en dan dit, dat dan van u willen; tot ge op het laatste niet meer kunt.

En daarom kunt ge alle waken niet over één kam scheeren, en zijn de graden van liefde en toewijding zoo verschillend, die het waken bij den één of bij den ander van u afvragt.

Maar onder al die vormen blijft toch in alle waken de ééne hemelsche gedachte u dragen: Voor mijn kranke is het noodig, voor mijn kranke is het goed.

Nu is zulk waken het schoonst, als het stil mag toegaan, en als een heerlijk slaapmiddel op den kranke werkt, dat hij wel niet heel den nacht door, maar toch al en toe één, twee uur slimeren mag.

Veelal geeft de krankheid een gevoel van onrust, en als de avondschaduw vallen, worden de zenuwen van den lijder gemeenlijk nog onrustiger. Dan doet het alleen-zijn hem pijnlijk aan, en schuift hij telkens het gordijn eens open, om te zien of er wel iemand bij hem is.

En o, dan ligt er zulk een zoet loon in, dat God u door uw kranke geeft, als ge merkt dat uw tegenwoordigheid hem ruste schenkt, en zoo de stille wetenschap, dat ge daar bij hem zit, eindelijk de onrust in zijn hart en in zijn zenuwen bedaren doet, en ge ten leste aan zijn ademen merkt, dat hij slimeret.

Dat kan dan zoo heerlijk worden, dat ge ten leste de moeite van het waken vergeet, en er meer in geniet dat uw kranke slaapt, dan de eigen slaap u genieting zou aanbrengen. En als wie waakt, dan een tijdlang niets meer hoort, en om eens te zien hoe het gaat, op de teenen zachtjes naar het ziekbed gaat, het gordijn half openschuift, en nu zien mag, hoe de arme lijder, met een trek van ontspanning op het gelaat, in stillen slaap ligt weggezonden, o, dan trilt er blijdschap door het hart, en dan dankt niet zelden wie waakte voor den ander die sliep.

Soms heeft zelfs zulk waken, reeds in den eigen nacht dat men waakt, een meerder loon. Elihu sprak tot Job van een God die psalmen geeft in den nacht, en wie in dat waken met zijn God mocht verkeer, heeft dat woord van Elihu wel verstaan.

Dat stille waken, als in huis alles ter ruste ging, en de lijder ten leste zelf insliep, doet, bij de schemering van het getemperd licht, vaak zulk een heilige aandoening over de ziel komen.

Men is dan zoo *gansich* alleen, en toch niet eenzaam, want meest in zulke stille nachten komt Een dien niemand ziet, dan met ons waken, en waken over onze ziel.

De ernst des levens is dan van rondsom. Dat ziekbed doet telkens allerlei bange vragen in het hart opkomen. Zal het ten doode zijn, of zal het nog een terugkeer in het leven? Al de herinneringen van het jagen van den dag gaan door onze gedachten. Wat het morgen weer zijn zal? God alleen weet het. Uit angst komt ge, en als de morgen aanbreekt, gaat ge nieuwen angst en nieuwe zorge tegemoet.

Zoo vergeet ge de wereld; ge denkt nauwelijks aan uzelf meer; de vragen van dood en eeuwigheid bestormen u; en nu, in de stilte van den nacht, in dat halfdonker, is het den Gods kind te moede, of zijn God hem nader komt, of zijn trouwe Herder hem komt opzoeken, en of zijn Vader in de hemelen vol goddelijke ontferming hem steunen komt, en de kracht vernieuwen, en troosten bij al wat zijn hart zoo benepen maakt.

En in dien zin is er onder dat waken soms, o, zoo zoet genoten.

Niet als men een roman ging zitten lezen, om wakker te blijven. Want al zulk lezen trekt u van uw zieke af, verplaatst u in een andere wereld, en leidt uw gedachten naar vreemde fictien heen.

Neen, het echte waken is als men in zijn ziel en in zijn gedachten met zijn zieke bezig blijft; bezig blijft met zijn smart; en alnu in de worteling der zielen, in 't hart biddende wordt gemaakt, en de Heilige Geest voor

en met u gaat bidden in onuitsprekelijke verzuchtingen.

Dat ontspannt dan uw ziel, niet door haar af te leiden, maar door uw leven in uw God te verdiepen, uw overleggingen op Hem te richten, en u, o, zoo vol van vrede te doen vinden in zijn raadslachting doen, in zijn wonderlijk handelen met uw armen kranke.

En dan komt de psalm vanzelf. Niet om dan overloft te gaan zingen, alsof uw kranke er aan moest opgevoerd.

Neen maar de *stille* psalm, waarbij het orgel van uw hart speelt, en uw ziel in u jubelt, ook al komt er geen klank over de lippen.

Innerlijke bewegingen in de diepte van het gemoed, zich uitende in de ongesproken taal, die zelfs uw kranke niet hoort, maar die uw Trooster daarbinnen beluistert.

Psalmen daarom in u opwellend, omdat uw God in de stilte van den nacht met zijn heiligen adem over u is gekomen en de harmonie, het evenwicht in uw gesingerd hart heeft hersteld.

Een psalm omdat de vrede daarbinnen is teruggekeerd. Een psalm omdat ge uw kranke zoo in volkomen vertrouwen aan uw God overgeeft. Een psalm omdat ge aan uw eigen ziel reeds voelt, hoe ook deze ziekte uitloopt op verheerlijking van Gods Naam.

Overdag kan dit dan zoo niet. Dan is het te druk. Dan is er voor te veel te zorgen. Dan leidt alles u af.

Maar 's nachts wordt dit anders. Dan wacht ge den arts niet. Dan klopt er niemand aan de deur. Dan hebt ge niet gereed te staan voor wie uw kranke komt bezoeken.

En daarom juist is er, bij ernstige krankheid, in de lange doorgeweekte nachten zoo heerlijke zielsterking. Zielsterking in psalmen uitgaande, die uw God u geeft.

KUYPER.

Amsterdam, 11 Nov. 1892.

VOORZORGSMAATREGELEN.

In tal van bladen is een circulaire ter sprake gebracht, die, voor niet zoo langen tijd, van Hangsch Synodale zijde, *heimelelijk* is rondgezonden, om voorzorgsmaatregelen te nemen voor het kerkelijk goed.

Men zal ons wel willen gelooven, zoo we zeggen, dat we terstond in dit geheim waren, en dat men nooit iets van Hangsch Synodale zijde op touw kan zetten, of wij zijn er van op de hoogte.

Toch onthielden we ons van bespreking van deze circulaire, omdat het voor ons gevoel altoos iets stuitends heeft, confidentieele stukken van de tegenpartij in het publiek debat te trekken.

Nu echter de inhoud der circulaire van alle zijden wereldkundig is gemaakt, kan ook onzerzijds een enkel woord er over niet te onpas, noch ongepast schijnen.

De circulaire werd dan uitgelokt door het besluit der Koningin-Regentes, om te antwoorden op de mededeeling der Generale Synode van Amsterdam over ons optreden als Gereformeerde kerken in Nederland.

Dit was blijkbaar den Haagsch Synodalen niet naar den zin, en deed in hun kring de vraag rijzen, of hieruit mettertijd geen gevaar kon opkomen voor die goederen en bezittingen, die nog altoos op den naam van de *Gereformeerde kerk* te N. N. geboekt stonden.

Men achtte dit gevaar niet zoo denkbeeldig.

Althans het scheen wel der moeite waard, om tegen een mogelijk uitbreken van dit kwaad intijds alle voorzorgsmaatregelen te nemen; en deze moesten dan hierin bestaan, dat aan de beheerders der onderscheidene fondsen en bezittingen werd aangeraden, om alles wat op den naam „Gereformeed” stond te laten omboeken op den naam van „Hervormd.”

Als voorzorgsmaatregel nu dunkt ons deze omboeking een volmaakt onschuldige grap. De vraag is toch maar, of ge die omboeking kunt doen naar recht. Zoo ja, dan ware ze overbodig. Zoo neen, dan baat ze u toch niet.

Immers alle handeling te dien opzichte moet dan voortvloeien uit de overweging dat *Gereformeed* = *Hervormd* is. Doch hieruit volgt dan ook dat *Hervormd* = *Gereformeed* is. Is A = B, dan is ook B = A.

Het is dus moeilijk in te zien, wat ter wereld men met deze omboeking van den naam beoogt of vorderen zal.

Protest onzerzijds zal dan ook wel niet op den weg van onze juristen liggen. We weten het niet, maar ons komt zo voor, dat wij moeilijk kunnen protesteeren tegen de gelijkstelling van den naam *Hervormd* met dien van *Gereformeed*, daar juist onze pretentie is, dat beide namen één zijn.

Of men aan een jonge dame op het adres schrijft: *Mijnheer van de Mademoiselle* zal wel hetzelfde zijn.

Doch in elk geval, voor deze belangen zullen onze juristen wel waken.

Oas is het genoeg er de aandacht op te hebben gevestigd, in wat zonderlinge positie de Synodalen zich almeer inwerken.

Of staat het niet bijna curieus, dat de „vaderlandsche kerk” zulk een slimmen maatregel voor de dubbeltjes bij heimelijke circulaire moet aanraden?

Wat toch dreef tot deze geheimzinnigheid?

Toch wel niet, dat men bang was voor een tegenactie onzerzijds. De rechterlijke macht vervult immers thans de rol van Sions wachter voor de „vaderlandsche kerk.”

Dus moet het wel geweest zijn, omdat men zich voor zulk een circulaire toch min of meer schaamde.

En juist dat is het.

Men gevoelde zelf toch dat zulk een circulaire met de deitigheid, met de waarheid, haast hadden we gezegd met de gepretendeerde majesteit van de groote „vaderlandsche” kerk streed.

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Naar aanleiding van de *Annalen der Vrije Universiteit*, die achter de rectorale oratie

van Dr. Kuyper staan afgedrukt, laat de *Vrije Kerk* zich over de *Vrije Universiteit* in deze voege uit.

In den tijd van 1812 jaar van 3 tot 97 leerlingen opgekomen is waarlijk geen kleinigheid, vooral niet als men in aanmerking neemt waarmede de V. U. niet al te worstelen had. Zij heeft in dien tijd groote veranderingen ondergaan. Niet zoozeer in de verwisseling harer hoogleeraren of studenten, maar hierin: dat bij hare oprichting het grootste getal harer vrienden en ondersteuners behoorden tot de zoogenaamde Groote-Kerk-herstellers, die zich liefst „vrienden der waarheid” noemden en hoopten dat men met behulp van deze Universiteit het Ned. Herv. Kerkgenootschap weer tot een waarlijk Gereformeerde Kerk herleiden zou. Thans zijn vele van die eerste voorstanders in hare felste tegenstanders veranderd. Men denke slechts aan mannen als Malcomiesius, Verhoeff, Felix, Hoedemaker en anderen. Het blijkt dat deze vrienden toen den aard en de beteekenis van het standpunt der Vrije Universiteit niet hebben doorzien, noch ook de wezenlijke drijfveeren van hun eigene sympathie hebben doorgrond. Wat hun dreef was niet de liefde tot de zegepraal der gereformeerde beginselen, maar de liefde tot behoud hunner zoogenaamde kerk en van hunne positie in deselve. Zij meenden gereformeerden te zijn; maar zij hadden er niet op gerekend dat men met een op gereformeerden grondslag gebouwde Universiteit, vroeg of laat, toch ook tot gereformeerde daden komen moest, en dat het doen van zulke daden vijandschap en tegenstand van den grooten hoop der zoogenaamde Christenen zou opwekken.

De grondslag der Vrije Universiteit is niet veranderd; maar vele van hare eerste vrienden zijn omgedraaid. Het moest, nu de Vrije Universiteit in de smeltkroes kwam en ongeprent haar beginsel bewaarde, aan 't licht komen wat de zoogenaamde Groote Kerk-vrienden eigenlijk gedreken had. Zij kwamen in de noodzakelijkheid om of hun V. U. met haar gereformeerde beginsel, of hun Ned. Herv. Kerk met haren ongereformeerden grondslag los te laten. Zij deden het eerste.

En dit nu brengt er Ds. Beuker toe, om ook de verhouding van de *Vrije Universiteit* tot de *Theologische School* ter sprake te brengen. Iets wat hij doet door deze opmerking:

Gelukkig dat de Heere weer anderen verwekte en de Universiteit staande hield. Nu de Gereformeerde Kerken allen in één kerkverband zijn verenigd; en bij die vereniging bepaald is, dat de vereenigde Kerken ten allen tijde *een eigene inrichting* tot opleiding van a. s. Evangeliedienaren moet hebben, nu bestaat er aan de Theologische faculteit wel niet meer in die mate behoefte als voorheen, wijl de Theol. School die eigendom der Vereenigde Kerken is, en in bloeienden toestand verkeert, in de opleiding tot de Evangelische diening genoegzaam kan voorzien. Maar aan de andere faculteiten, als die voor de Rechten, de Letteren en de Medieijnen, bestaat een zeer dringende behoefte. Misschien komt eenmaal op de tijd dat Theol. School en Vrije Universiteit op zulk een wijze naast elkaar komen te staan dat ze samen als een geheel dienst kunnen doen. Als b. v. wat thans Theologische faculteit heet samensmelt met onze Theol. School, en dan de andere faculteiten, met nog één leerstoel voor de zending vermeerderd, zich rondom deze school groepeerden en met haar in zoo innig mogelijk levensverband traden, dan kan het geheel best marcheren en kwam dat geheel niet slechts op volkomen Gereformeerden grondslag, maar ook in de goede verhouding tot de Gereformeerde Kerken te staan.

Op dit schrijven van Ds. Beuker wenschten we de aandacht ook van onze lezers te vestigen, met meer dan één doel.

Jarenlang was het generzijds onze Theologische School, en dezerzijds onze Vrije Universiteit.

Dit sproot zoo voort uit de omstandigheden.

Nu echter bespeurt ge in dit goede woord van Ds. Beuker reeds aanmerkelijke kentering. Hij houdt reeds in het oog, dat de Theologische School thans van *alle* kerken is, en hij gevoelt reeds aan zijn hart dat ook de Vrije Universiteit hem minder vreemd wordt.

Die weg nu moet ook onzerzijds ingeslagen. Men moet en mag dezerzijds niet meer zeggen: „*Hun* Kamper School”, want die school is thans *aller* gemeengoed. En evenmin mag de Vrije Universiteit als een particulier en privatief jachtveld van zekere groep worden beschouwd.

Geheel die inderling van groepen moet uit het hart en uit de wereld. Het is niet een Theologische School A en een Vrije Universiteit B, maar we maken beide, School en Universiteit, dienstbaar aan de eere der Gereformeerde beginselen.

Doch er is meer, waarom we op dat schrijven van Ds. Beuker de aandacht wenschen te vestigen.

Blijkbaar toch gevoelt hij er iets voor, dat het niet gaat op den duur twee afzonderlijke inrichtingen voor de opleiding van de dienaren des Woords te hebben.

Een groep van 700, stel over eenige jaren 800 kerken, zal in den regel weinig meer dan 650 predikanten bezitten, en stelt men nu dat deze door elkander 20 à 25 jaar dienen, dan kan het jaarlijks te plaatsen aantal proponenten of candidaten moeilijk boven de dertig gaan. Zelfs zal het de eerste jaren dat aantal niet bereiken, omdat de meeste predikanten der kerken, uit de Doleantie, allen nog jong zijn, en vele kerken nog geen middelen bezitten om te beroepen.

Maar gesteld al, dat 30 nieuwe dienaren 's jaars noodig zijn, dan spreekt het toch wel vanzelf, dat dit cijfer veel te klein is, om er twee inrichtingen voor te hebben, en dat bij een studie van vijf jaren, een getal van 150 theologische studenten niet te groot zou zijn voor gezamenlijke opleiding.

Doch ook uit een ander oogpunt dient de zaak bezien.

Zoals het nu is *verspillt men noodeloos kracht*.

Thans moeten er twee stellen colleges

gegeven, die alle over hetzelfde onderwerp loopen, en die dus voor elk onderwerp twee hoogleeraren vragen. Dit nu noodmaakt zoowel in Kampen als in Amsterdam, om tal van vakken buiten de studie te houden, en de rijkere ontwikkeling van onze theologische wetenschap te stuiten.

Hadden we de mannen, die God voor deze studiën bekwaamd heeft, zoo maar voor het grijpen, zoo kon die weelde er nog mee door. Maar nu ieder weet, dat de krachten nog bijster schaarsch zijn, ligt er toch verspillen van kracht in, om telkens twee man aan hetzelfde te zetten, en daardoor de detailstudien tegen te houden.

Ook komt er dit nog wel bij, dat er altoos iets bedenkelijks in ligt als mannen, die gelijke of aanverwante vakken doceeren, elkander bijna nooit zien, van elkanders wetenschappelijke ontwikkeling en gedachten daarom al bitter weinig afweten, en daardoor gevaar loopen, om, zonder het te willen of te weten, tot geheel verschillende conclusien te komen.

Wat zou er niet menig verschil in de kerken eertijds voorkomen zijn, indien de gezamenlijke theologen bij elkander waren geweest, elkander dagelijks gezien hadden en voor elkander hadden gewaakt.

Het is dan ook moeilijk tegen te spreken, dat eenheid in elk opzicht verkiezelijk zou zijn.

Alleen maar, tot dusverre scheen deze vrome wensch op een onoverkomelijke moeilijkheid te stuiten.

De Vrije Universiteit kon ter wille van haar Gereformeerde beginsel, niet zonder theologische faculteit zijn, en de kerken gaven er voorkeur aan om toch zelf een eigen school te bezitten.

Hier stuitte we dus.

Nu opert echter Ds. Beuker het denkbeeld, of niet een weg ware in te slaan, die ons leiden kon tot een toestand, waarin Theologische faculteit en Theologische school in elkaar schoven.

Dit nu zou, als *het kon*, natuurlijk een zeer verkiezelijke oplossing zijn.

Als we Ds. Beuker wel vatten, zou het dan zijn bedoeling wezen, dat de Theologische School de theologische hoogleeraren der Vrije Universiteit tot docenten, en de Vrije Universiteit de docenten der School tot theologische hoogleeraren benoemde. Dat altoos de twee stellen docenten elkander dekten. En dat alsdan bij gemeen accord de taak zoo verdeeld werd, dat er feitelijk slechts één stel colleges werd gegeven, maar een stel dat tegelijk dienst zou doen voor de Theologische School en tegelijk voor de Theologische faculteit.

Kon dit metterdaad, het zou een schoone uitweg wezen.

Maar is het niet zeer de vraag, of van de zijde der Vrije Universiteit tegen zulk een plan geen moeilijkheden van ernstigen aard zouden rijzen?

Niet op zichzelf.

Maar omdat zij als wetenschappelijke inrichting, en dat toch is ze in de eerste plaats, nooit een kerkelijke voorgedij zou mogen aanvaarden over de overige faculteiten, dan in zooverre die *toezicht hield op de beginselen*.

Doch misschien heeft Ds. Beuker dat ook heel anders bedoeld.

En in elk geval alle actie ten deze moet uitgaan van de Generale Synode.

CONCERTBEZOEK (3).

Voor algemeen gebruik, dit zal men vrij eenparig toestemmen, komen slechts twee muziekinstrumenten in aanmerking, het orgel en de piano.

In zangerige streken als Tyrol mogen cithar en gitaar bijna in ieders woning worden aangetroffen; ten onzent gaat dit niet; en ook zouden zulk soort instrumenten niet beantwoorden aan het doel. De harmonica, die bij de lagere standen nog steeds in trek is, komt als instrument voor muzikale vorming ganschelijk niet in aanmerking. De viool stelt veel te hooge eischen. En zoo blijft er metterdaad geen andere keuze dan tusschen orgel en piano.

Hier ligt echter vanzelf in opgesloten, dat onze raad, om liever het orgel dan de piano te nemen, uitsluitend op dat algemeen gebruik doelt, en niets te maken heeft met de vraag, of iemand van geheel bijzonderen aanleg en van hooger talent de piano of eenig ander instrument voor zijn uitvoeringen zal kiezen.

Zoodra we het gemeene erl verlaten, en uit den breeder kring van wie aan muziek medeelen, het voorportaal naderen dat tot de virtuozen toegang geeft, valt elke vergelijking zelfs tusschen piano en orgel weg, overmits op die hoogvlakte der toneawereld, elk talent zijn overheerschende neiging naar een bepaald instrument heeft, aan elk instrument een ideale kant is, en al wat slechts schoonen klank geeft, te zijner tijd dienst kan doen.

We wenschen dus niet misverstaan te worden, als hadden we willen uitmaken wat op zichzelf verkiezelijk ware, of ook enig instrument als zoodaang willen veroordeelen.

Al ons advies bepaalde en beperkte er zich toe, om de pianomanie tegen te gaan, en liefde voor het orgel in te boezemen, voorzoover het gold dat *algemeen mededoen aan muziek*, dat voor „beschaafde jongedochters en jonge mannen”, nu eenmaal mode werd.

Met het oog hierop nu zij het ons vergund, eerst het karakter van beide instrumenten te teekenen, niet met onze woorden, maar met die van een gezaghebbend musicus, Dr. Lemcke schrijft namelijk van de piano: „Bij de piano ligt de toon gereed. Hij kan door drukken en trekken niet genoeg vastgehouden, daardoor niet zoo innerlijk verdiept, niet gesmolten, en niet in een anderen toon overgehaald worden. Wel is er onderscheid, en kan een virtuoos in het aanslaan iets van zijn eigen gevoel electrisch op den

toon laten dit bij de zijn kort, g de eenvoud onstaat, de verbinding zekere hoo door de g van het ins het gebruik in het geli toetsen, wie maakt deze mogelijk. N weer het v heid van t werkelijk p Daardoor e en de spel toetsen hee uitkomen, zeer gemak heeft het e ware kunst speles, als b roepen. Ma door vinger heid. Ofsen in het vin spel zonder kunst door. is moeilijke; schoen bij t kenner merl

Zoo nu i redacteur v minst aansp meespreken, Duitsch Pol

En wat i over het org

Hij zegt orgelspele der natuur, maakt, zond ken. Er ligt geheimzinnig wonder ver standig, doo beheerscht, i zijn machtiq het toongel beheerscht. I senden lucht den weg, m grijpen. Hij bruisen, en natuur ontk soepelheid is dit insi „massenhebe waltig, harm En waar i sub fecties, nu nog in a in zijn scha schappijerke eener vaste, macht, en d ment voor a geen ander zoo losgem sluit, hoorn i het orgel ru het mensche religie word teel, als ri strumenten i

Meer schu Reeds ul niet-Calvinis dat een Calv strument vin van Gods s uit van vri genade. Oo tuur-verheer het orgel. „ Dr. Lemcke, culte die de „aanroep.”

Geldt dit te meer dan het objectieve tieve gewaar

Ea zoo op bijomstan veel meer d nisten, voor instrument i

Waarbij d Ten eerst van de piano maar even e al spoedig in voor een hal wie orgel s wordt, om zi

Het orgel begeleiding i als hulpmidl toch huislijk ook dan geb slechts een i

De piano tiger van a ongemerkt i het leven.

En ten a gevaar mee, zelschappen den, waar ze wel terdege

Wie pian een concert. ook eens na bijwoonde, g komedie toe.

En terwijl Lind, na eer wederga, hei omdat ze bij merlijke, he tooneel had kinderen van op een terre van af moest